תלמוד ירושלמי
(מנוקד ומפוסק על ידי דן בארי)

סדר מועד

מַסֶּכֶת רֹאשׁ הַשָּׁנָה פֶּרֶק א [0659]

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה א,א 1]
הֲלָכָה א

אַרְבָּעָה רָאשֵׁי שָׁנִים הֵן׃
בְּאֶחָד בְּנִיסָן,
רֹאשׁ הַשָּׁנָה לַמְּלָכִים וְלָרְגָלִים;
בְּאֶחָד בֶּאֱלוּל,
רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעְשַׂר בְּהֵמָה;
רִבִּי לְעָזָר וּרְבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים׃
בְּאֶחָד בְּתִשְׁרִי.

[תלמוד]

כְּתִיב׃
(שְׁמוֹת יב,ב) "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים",
לָכֶם הוּא רֹאשׁ,
וְאֵינוֹ רֹאשׁ לֹא לַשָּׁנִים וְלֹא לַשְּׁמִטִּין וְלֹא לַיּוֹבְלוֹת,
וְלֹא לַנְּטִיעוֹת וְלֹא לַיְרָקוֹת.
וְאָמַר׃
לָכֶם הוּא רֹאשׁ,
וְאֵינוֹ רֹאשׁ לֹא לַמְּלָכִים וְלֹא לָרְגָלִים.
רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא, רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן׃
כְּתִיב׃
(דִּבְרֵי הַיָּמִים ב ג,ב) "וַיָּחֶל לִבְנוֹת בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי,
בַּשֵּׁנִי, בִּשְׁנַת אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ".
הִקִּישׁ שְׁנַת אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ לַשֵּׁנִי שֶׁבַּחֳדָשִׁים׃
מַה שֵּׁנִי שֶׁבַּחֳדָשִׁים,
אֵין מוֹנִין אֶלָּא מִנִּיסָן,
אַף שֵׁנִי שֶׁבִּשְׁנַת אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ,
אֵין מוֹנִין אֶלָּא מִנִּיסָן.
אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא שְׁנַיִם בַּחֹדֶשׁ?
כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר שְׁנַיִם בַּחֹדֶשׁ, פֵּרַשׁ.
אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא שְׁנַיִם בַּשַּׁבָּת?
לֹא מָצָאנוּ חֶשְׁבּוֹן זֶה מִן הַתּוֹרָה.
וְהָא כְתִיב׃
(בְּרֵאשִׁית א,ח) "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי"!
אֵין לְמֵדִין מִבְּרִיָּתוֹ שֶׁלָּעוֹלָם.
וְהַיְדֵן הוּא שֵׁנִי שֶׁבַּחֳדָשִׁים, <ואיזה הוא>

וְהַיְדֵן הוּא שְׁנֵי שְׁבַשָּׁנִים?
רַבִּי חֲנַנְיָה וְרַבִּי מָנָא,
חַד אָמַר:
״וַיָּחֶל לִבְנוֹת בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי״,
זֶה שֵׁנִי שֶׁבָּחֳדָשִׁים,
״בַּשֵּׁנִי״, זֶה שְׁנֵי שְׁבַשָּׁנִים.
וְחָרָנָה אָמַר:
אַפְלוּ מְחַלַּף לִית בַּהּ כְּלוּם. <הפוך>

רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר כַּרְסָנָא בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא
שְׁמַע לַהּ מִן הָדָא:
(שְׁמוֹת יב,ב) ״הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם״, מִעֵט;
״רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם״, מִעֵט,
מְעוּט אַחַר מְעוּט,
לְרַבּוֹת לַמְּלָכִים וְלָרְגָלִים.
וִירַבֶּה לַשָּׁנִים וְלַשְּׁמִטִּין וְלַיּוֹבְלוֹת, וְלִנְטִיעָה וְלִירָקוֹת!
כְּהִיא דְּאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא,
רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
״וַיָּחֶל לִבְנוֹת בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי, בַּשֵּׁנִי,
בִּשְׁנַת אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ״,
הִקִּישׁ שְׁנַת אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ לַשֵּׁנִי שֶׁבָּחֳדָשִׁים:
מַה שֵּׁנִי שֶׁבָּחֳדָשִׁים, אֵין מוֹנִין אֶלָּא מִנִּיסָן,
אַף שֵׁנִי שֶׁבִּשְׁנַת אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ,
אֵין מוֹנִין אֶלָּא מִנִּיסָן.
רַבִּי יוֹנָה,
רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּה בַּר יוֹסֵף:
״וַיָּחֶל לִבְנוֹת בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי״, זֶה שֵׁנִי שֶׁבָּחֳדָשִׁים;
״בַּשֵּׁנִי״, זֶה שְׁנֵי שֶׁבַּשָּׁנִים.
וּכְשֶׁהוּא אוֹמֵר ״בִּשְׁנַת אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ״,
הִקִּישׁ שְׁנַת אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ לַשֵּׁנִי שֶׁבָּחֳדָשִׁים:
מַה שֵּׁנִי שֶׁבָּחֳדָשִׁים, אֵין מוֹנִין אֶלָּא מִנִּיסָן,
אַף שֵׁנִי שֶׁבִּשְׁנַת אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ,
אֵין מוֹנִין אֶלָּא מִנִּיסָן.
תָּנֵי שְׁמוּאֵל וּפְלִיג:
(שְׁמוֹת יט,א) ״בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי
לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם״,
מִכָּן שֶׁמּוֹנִין חֳדָשִׁים לִיצִיאַת מִצְרַיִם.
אֵין לִי אֶלָּא חֳדָשִׁים, שָׁנִים מִנַּיִן?
(בְּמִדְבַּר ט,א) ״וַיְדַבֵּר יי אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי,
בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם.״
אֵין לִי אֶלָּא לְאוֹתוֹ הַזְּמַן,
לְאַחַר הַזְּמַן הַזֶּה, מִנַּיִן?
(בְּמִדְבַּר לג,לח) ״בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים
לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם״.
אֵין לִי אֶלָּא לְשָׁעָה, לַדּוֹרוֹת מִנַּיִן?
(מְלָכִים א ו,א) ״וַיְהִי בִשְׁמוֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה

לִצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם,
בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית בְּחֹדֶשׁ זִו,
הוּא הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לְמִלֹּךְ שְׁלֹמֹה עַל יִשְׂרָאֵל,
וַיִּבֶן הַבַּיִת לַיי״.
מְשֻׁנְבְנָה הַבַּיִת, הִתְחִילוּ מוֹנִין לְבִנְיָנוֹ.
(מְלָכִים א ט,י) ״וַיְהִי מִקְצֵה עֶשְׂרִים שָׁנָה,
אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה אֶת שְׁנֵי הַבָּתִּים,
אֶת בֵּית יי וְאֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ״.
לֹא זָכוּ לִמְנוֹת הִתְחִילוּ מוֹנִין לְחָרְבָּנוֹ.
(יְחֶזְקֵאל מ,א) ״בְּעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה לְגָלוּתֵנוּ,
בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ,
בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה אַחַר אֲשֶׁר הֻכְּתָה הָעִיר״.
לֹא זָכוּ לִמְנוֹת לְעַצְמָן,
הִתְחִילוּ מוֹנִין לַמַּלְכִיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר:
(חַגַּי א,א) ״בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ״,
(דָּנִיֵּאל י,א) ״בִּשְׁנַת שָׁלוֹשׁ לְכוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס״,
וְאֹמֵר:
״וַיָּחֶל לִבְנוֹת בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי, בַּשֵּׁנִי,
בִּשְׁנַת אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ״,
הִקִּישׁ שְׁנַת אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ לַשֵּׁנִי שֶׁבָּחֳדָשִׁים:
מַה שֵּׁנִי שֶׁבָּחֳדָשִׁים, אֵין מוֹנִין אֶלָּא מִנִּיסָן,
אַף שֵׁנִי שֶׁבִּשְׁנַת אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ,
אֵין מוֹנִין אֶלָּא מִנִּיסָן.

רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה:
אַף לְמַלְכֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם,
אֵין מוֹנִין אֶלָּא מִנִּיסָן:
(חַגַּי א,א) ״בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ,
בַּחֹדֶשׁ הַשִּׁשִּׁי״,
(זְכַרְיָה א,א) ״בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי,
בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ״,
נֹאמַר בַּשְּׁמִינִי בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ!
חֵיפָּה אָמַר:
שְׁמִינִי נֶאֱמַר תְּחִלָּה,
אֶלָּא שֶׁאֵין מֵקְדָּם וּמְאֻחָר בַּתּוֹרָה.
אָמַר רַבִּי יוֹנָה:
כְּתִיב:
(חַגַּי ב,טו) ״וְעַתָּה שִׂימוּ נָא לְבַבְכֶם,
מִן הַיּוֹם הַזֶּה וָמָעְלָה,
מִטֶּרֶם שׂוּם אֶבֶן אֶל אֶבֶן בְּהֵיכַל יי״.
הָא כֵּיצַד?
בַּשִּׁשִּׁי הוּסַד, בַּשְּׁמִינִי נֶאֱמַר הַמִּקְרָא הַזֶּה. [660]
אִן תֵּימַר כְּבָר שָׁמוּ, יָאוּת אָמַר חֵיפָּה;
אִן תֵּימַר לֹא שָׁמוּ, לֹא אָמַר חֵיפָּה כְלוּם.
חַתִּיב רַבִּי יִצְחָק:
וְהָכְתִיב:

(בְּרֵאשִׁית ח,יג) "וַיְהִי בְּאַחַת וְשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה,
בָּרִאשׁוֹן, בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ",
וּתְנֵי עֻלָּהּ:
שְׁנַת הַמַּבּוּל אֵינוֹ עוֹלֶה מִן הַמִּנְיָן.
תְּפָתֵר כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר:
בִּתְשׁרִי נִבְרָא הָעוֹלָם.
וְהָכְתִיב:
(נְחֶמְיָה ב,א) "וַיְהִי בְּחֹדֶשׁ נִיסָן שְׁנַת עֶשְׂרִים",
(נְחֶמְיָה א,א) "וַיְהִי בְּחֹדֶשׁ כִּסְלֵיו שְׁנַת עֶשְׂרִים"!
תְּפָתֵר כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר:
כָּל שָׁנָה שֶׁלֹּא נִכְנְסוּ לָהּ שְׁלֹשִׁים יוֹם,
אֵין מוֹנִין אוֹתָהּ שָׁנָה שְׁלֵמָה.
וְהָכְתִיב:
(שְׁמוֹת מ,יז) "וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן,
בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית, בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ, הוּקַם הַמִּשְׁכָּן"!
אִן תֵּימַר שְׁנַת שְׁלִישִׁית הִיא,
עַל יְדֵי שֶׁלֹּא נִכְנְסוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם,
אֵין מוֹנִין אוֹתָהּ שָׁנָה שְׁלֵמָה.
וְהָכְתִיב:
(בְּמִדְבַּר י,יא) "וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ",
וְהָא אִית בְּשַׁתָּא חַמְשִׁין יוֹמִין,
וְאֵין מוֹנִין אוֹתָהּ שָׁנָה שְׁלֵמָה!
הָדָא מִן תְּתוּבָתָהּ דִּרַבִּי יִצְחָק דְּאָנִין קַשְׁיָין. <הקושיות שהן קשות>
בֵּין כְּמַן דְּאָמַר מִנִּיסָן מוֹנִין,
בֵּין כְּמַן דְּאָמַר מִתִּשְׁרִי מוֹנִין.
מַה בֵּינֵיהוֹן?
אָמַר רַבִּי יוֹנָה:
שְׁטָרוֹת יוֹצְאוֹת בֵּינֵיהוֹן.
לָוָה מַלְוָה בְּאִיָּר,
וְכָתַב בָּהּ "שְׁנֵיָּה לַמַּלְכוּת",
מָכַר מְכִירָה בְּמַרְחֶשְׁוָן,
וְכָתַב בָּהּ "שְׁנֵיָּה לַמַּלְכוּת".
מַן דְּאָמַר מִנִּיסָן מוֹנִין, מַלְוָה קָדְמָה;
מַן דְּאָמַר מִתִּשְׁרִי מוֹנִין, מְכִירָה קָדְמָה.

כֵּיצַד לַמְּלָכִים?
מֵת בַּאֲדָר וְעָמַד מֶלֶךְ בַּאֲדָר,
נִמְנֵית שָׁנָה לָזֶה וְשָׁנָה לָזֶה.
אָמַר רַבִּי יוֹנָה:
וְהֵיא שֶׁנִּכְנַס לְנִיסָן, דִּי לָא כֵן, כְּהָדָא:
(מְלָכִים ב טו,יג) "וַיִּמְלֹךְ יָרָבְעָם בְּשֹׁמְרוֹן".
אֵין לָךְ לַעֲמֹד עַל שְׁנֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל,
אֶלָּא מִשְּׁנֵי מַלְכֵי יְהוּדָה,
וְלֹא עַל שְׁנֵי מַלְכֵי יְהוּדָה.
אֶלָּא מִשְּׁנֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל.
כְּתִיב:

(מְלָכִים א ב,יא) ״וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ דָּוִד עַל יִשְׂרָאֵל
אַרְבָּעִים שָׁנָה,
בְּחֶבְרוֹן מָלַךְ שֶׁבַע שָׁנִים,
וּבִירוּשָׁלַם מָלַךְ שְׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים.״
וּכְתִיב:
(שְׁמוּאֵל ב ה,ד-ה) ״בְּחֶבְרוֹן מָלַךְ עַל יְהוּדָה
שֶׁבַע שָׁנִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים,
וּבִירוּשָׁלַם מָלַךְ שְׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה
עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה.״
בַּכְלָל חֲסֵרִים, וּבַפְרָט יְתֵרִים!
רַבִּי יִצְחָק בַּר קַצְרְתָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָה:
שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם וּמַחֲצָה הָיוּ,
אֶלָּא בִּשְׁבִיל לַחֲלֹק לָהּ כָּבוֹד לִירוּשָׁלַיִם,
הוּא מוֹנֶה אוֹתָן שְׁלֵמוֹת.
יְהוּדָה בִּירַבִּי אוֹמֵר:
חֶשְׁבּוֹן מְרֻבֶּה בּוֹלֵעַ לְחֶשְׁבּוֹן מְמֻעָט.
אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן:
(שְׁמוּאֵל ב ז,יב) ״כִּי יִמְלְאוּ יָמֶיךָ״,
אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא:
״דָּוִד! יָמִים מְלֵאִים אֲנִי מוֹנֶה לָךְ,
אֵינִי מוֹנֶה לְךָ יָמִים חֲסֵרִים.״
רַבִּי חוּנָא אָמַר:
כָּל אוֹתָן שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים
שֶׁהָיָה דָּוִד בּוֹרֵחַ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ,
בִּשְׁעִירָה הָיָה מִתְכַּפֵּר, כַּהֲדְיוֹט.
אָמַר רַבִּי יוּדָן בֵּירַבִּי שָׁלוֹם:
כְּתִיב:
(מְלָכִים א יא,טז) ״כִּי שֵׁשֶׁת חֳדָשִׁים
יָשַׁב שָׁם יוֹאָב וְכָל יִשְׂרָאֵל,
עַד הִכְרִית כָּל זָכָר בֶּאֱדוֹם.״
אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא:
״אֲנִי אָמַרְתִּי לְךָ:
(דְּבָרִים ב,ה) ״אַל תִּתְגָּרוּ בָם״,
וּבִקַּשְׁתָּ לְהִתְגָּרוֹת בָּם.
חַייְךָ שֶׁאֵינָן נִמְנִין לָךְ!

מַן תְּנָא רְגָלִים?
רַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר:
שִׁלְשָׁה רְגָלִים כִּסְדְרָן,
בִּלְבַד חַג הַמַּצּוֹת רִאשׁוֹן.
אַשְׁכַּחְתְּ אָמַר: <נמצאת אומר>
פְּעָמִים חֲמִשָּׁה, פְּעָמִים אַרְבָּעָה, פְּעָמִים שְׁלֹשָׁה.
לִפְנֵי עֲצֶרֶת חֲמִשָּׁה,
לִפְנֵי הֶחָג אַרְבָּעָה,
לִפְנֵי הַפֶּסַח שְׁלֹשָׁה.
רַבִּי לְעָזָר בִּירַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר:

וּבִלְבַד חַג הַסֻּכּוֹת אַחֲרוֹן.

אַשְׁכַּחְתְּ אָמַר:

פְּעָמִים שְׁלֹשָׁה, פְּעָמִים שְׁנַיִם, פְּעָמִים אֶחָד.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים:

רֶגֶל שֶׁפָּגַע בּוֹ תְּחִלָּה,

וּבִלְבַד שֶׁיַּעַבְרוּ עָלָיו רַגְלֵי שָׁנָה כֻּלָּהּ.

כְּתִיב:

(וַיִּקְרָא כג,לח) ״מִלְּבַד שַׁבְּתוֹת יי,

וּמִלְּבַד מַתְּנוֹתֵיכֶם, וּמִלְּבַד כָּל נִדְרֵיכֶם,

וּמִלְּבַד כָּל נִדְבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ ליי.״

״אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַיי״, מַה תִּלְמֹד לוֹמַר?

שֶׁיָּכוֹל, <אפשר לומר>

אֵין לִי קָרֵב בָּרֶגֶל אֶלָּא קָרְבְּנוֹת הָרֶגֶל בִּלְבַד;

מִנַּיִן קָרְבָּנוֹת הַיָּחִיד וְקָרְבְּנוֹת הַצִּבּוּר שֶׁהֵקְדִּשׁוּ בָּרֶגֶל,

שֶׁיָּבוֹאוּ בָּרֶגֶל?

שֶׁהֵקְדִּשׁוּ לִפְנֵי הָרֶגֶל, שֶׁיָּבוֹאוּ בָּרֶגֶל?

תִּלְמֹד לוֹמַר ״מִלְּבַד שַׁבְּתוֹת יי,

וּמִלְּבַד מַתְּנוֹתֵיכֶם, וּמִלְּבַד כָּל נִדְרֵיכֶם,

וּמִלְּבַד כָּל נִדְבוֹתֵיכֶם״;

״אֲשֶׁר תִּתְּנוּ ליי״, אֵלּוּ עוֹפוֹת וּמְנָחוֹת,

לְרַבּוֹת אֶת כֻּלָּם, שֶׁיְּהוּ קְרֵבִין בָּרֶגֶל.

יָכוֹל רְשׁוּת?

תִּלְמֹד לוֹמַר:

(דְּבָרִים כג,כד) ״אֲשֶׁר תִּדֹּר לַיי בְּמוֹעֲדֶיךָ,

לְבַד מִנִּדְרֶיךָ וְנִדְבֹתֶיךָ לְעֹלֹתֶיךָ,

וּלְמִנְחֹתֶיךָ וּלְנִסְכֶּיךָ וּלְשַׁלְמֵיךָ.״

אִם לְהַתִּיר, כְּבָר הִתִּיר.

אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר ״אֲשֶׁר תִּדֹּר לַיי בְּמוֹעֲדֶיךָ״?

אֶלָּא קִבְּלָן חוֹבָה, שֶׁיְּהוּ כֻּלָּן קְרֵבִין בָּרֶגֶל. [661]

יָכוֹל בְּאֵיזֶה רֶגֶל שֶׁיִּרְצֶה?

תִּלְמֹד לוֹמַר:

(דְּבָרִים יב,ה-ו) ״דְּבָאתָ שָּׁמָּה. וַהֲבֵאתֶם שָּׁמָּה״.

אִם לְהַתִּיר, כְּבָר הִתִּיר;

אִם לִקְבַּע, כְּבָר קָבַע.

אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר ״דְּבָאתָ שָּׁמָּה. וַהֲבֵאתֶם שָּׁמָּה״?

אֶלָּא זֶה רֶגֶל הָרִאשׁוֹן שֶׁפָּגַעְתָּ בּוֹ.

יָכוֹל אִם עִבֵּר אֶחָד מֵהֶן וְלֹא הֵבִיא,

יְהֵא עוֹבֵר עָלָיו מִשּׁוּם ׳בַּל תְּאַחֵר׳?

תִּלְמֹד לוֹמַר ״אֲלֶה תַּעֲשׂוּ ליי בְּמוֹעֲדֵיכֶם״.

אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו עַד שֶׁיַּעַבְרוּ עָלָיו רַגְלֵי הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר:

שְׁלֹשָׁה רְגָלִים כְּסִדְרָן.

כֵּיצַד?

נָדַר לִפְנֵי הַפֶּסַח,

עַד שֶׁיַּעַבְרוּ עָלָיו פֶּסַח וַעֲצֶרֶת וְחַג;

נָדַר לִפְנֵי הָעֲצֶרֶת,

עַד שֶׁיַּעֲבְרוּ עָלָיו עֲצֶרֶת וְחַג וּפֶסַח וַעֲצֶרֶת וְחַג;
נָדַר לְפָנַי הֶחָג,
עַד שֶׁיַּעֲבְרוּ עָלָיו הֶחָג וּפֶסַח וַעֲצֶרֶת וְחַג.

בְּעוֹן קָמֵי רַבִּי אִילָא:
עַד כַּדּוֹן בַּ׳עֲשֵׂה׳; בְּ׳לֹא תַעֲשֶׂה׳ מִנַּיִן?
תִּלְמֹד לוֹמַר:
(דְּבָרִים יב,ה-ו) ״וּבָאתֶ שָּׁמָּה. וַהֲבֵאתֶם שָׁמָּה״.
מָה אֲנַן קָיְמִין? <איך, במה אנו עומדים=מהו המקרה>
אִם בַּ׳עֲשֵׂה׳, הֲרֵי כְבָר אָמוּר;
אֶלָּא אִם אֵינוֹ עִנְיָן בַּ׳עֲשֵׂה׳,
תְּנֵהוּ עִנְיָן בְּ׳לֹא תַעֲשֶׂה׳.
פְּסָחִים בִּזְמַנָּן, מָהוּ שֶׁיַּעֲבֹר? <האם כבר עבר עברה>
אַשְׁכַּחְתְּ תְּנֵי:
פְּסָחִים בִּזְמַנָּן, עוֹבֵר,
דִּלָּא כֵן, מָה אֲנַן אָמְרִין? <שאם לא כן>
אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵה בֵּירַבִּי בּוּן:
שֶׁלֹּא תֹאמַר שֶׁאִם אָבַד,
וְנִמְצָא מֵאַחַר שֶׁכִּפְּרוּ הַבְּעָלִים,
גּוּפוֹ קָרֵב שְׁלָמִים.
עַד כַּדּוֹן צְרִיכָה, <עד עכשיו היא מסופקת>
פְּסָחִים בִּזְמַנָּן מָהוּ שֶׁיַּעֲבֹר?

בְּעוֹן קָמֵי רַבִּי זְעוֹרָא:
בֵּין רֶגֶל לְרֶגֶל, מָהוּ שֶׁיַּעֲבֹר?
הֲתִיב רַבִּי בָּא:
וְהָתְנֵי:
חֲגִיגָה שֶׁלֹּא קָרְבָה בָּרִאשׁוֹן, תִּקָּרֵב בַּשֵּׁנִי.
וּמַתִּירִין לוֹ לַעֲבֹר?
וְעוֹד מִן הָדָא:
(דְּבָרִים כג,) ״וְעָשִׂיתָ״, בַּ׳עֲשֵׂה׳;
״תִּשְׁמֹר״,בְּ׳לֹא תַעֲשֶׂה׳.
כְּלוּם הוּא עוֹבֵר עַל ׳עֲשֵׂה׳ וְעַל ׳לֹא תַעֲשֶׂה׳,
לֹא עַד שֶׁיַּעֲבְרוּ עָלָיו שָׁלֹשׁ רְגָלִים?

רַב אַבִּין בְּשֵׁם רַבָּנִין דִּתְמַן:
הָאוֹמֵר ״הֲרֵי עָלַי עוֹלָה לְהָבִיאהּ בַּשֵּׁנִי בַּשַּׁבָּת״,
כֵּיוָן שֶׁבָּא שֵׁנִי בַּשַּׁבָּת וְלֹא הֵבִיאָה, עוֹבֵר.
שָׁלְמָה שְׁנָתוֹ,
אַתְּ מַפִּיל יוֹם הָאַחֲרוֹן,
וְהוּא עוֹבֵר עַל כָּל יוֹם וְיוֹם.
אֵן כְּנִי, עָבְרוּ עָלָיו שְׁלֹשָׁה רְגָלִים,
אַתְּ מַפִּיל רֶגֶל הָאַחֲרוֹן,
וְהוּא עוֹבֵר עַל כָּל רֶגֶל וְרֶגֶל.

רַבִּי בּוּן בַּר חִיָּה בָּעֵי:
שְׁלֹמָה שְׁנָתוֹ בָּעֲצֶרֶת,
אֶפְשָׁר לוֹמַר, הוּא אֵינוֹ כָשֵׁר, וְעוֹבֵר?
כְּהָדָא:
(שְׁמוֹת כג,יח) "וְלֹא יָלִין חֵלֶב חַגִּי עַד בֹּקֶר".
וְאֲמוּרֵי חוֹל קְרֵבִין בְּיוֹם טוֹב?
אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ:
קַיְמְתִּיהּ בִּשְׁחָל אַרְבַּע עֶשְׂרֵה לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת,
רַבִּי יוֹסֵה בָּעֵי:
אִם בִּשְׁחָל אַרְבַּע עֶשְׂרֵה לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת,
אֵין חֲגִיגָה בָּאָה עִמּוֹ.
אָמְרָה תוֹרָה:
הַקְרִיבֵהוּ מִבְּעוֹד יוֹם,
שֶׁלֹּא יָבֹא לִידֵי 'בַּל תָּלִין'.
וְהָכָא, הַקְרִיבֵהוּ מִבְּעוֹד יוֹם,
שֶׁלֹּא יָבֹא לִידֵי 'בַּל תְּאַחֵר'.
אָמַר רַבִּי חִינְנָא:
אִלּוּ עָבַר וְהֵבִיא, שֶׁמָּא אֵינוֹ כָשֵׁר?
מֵאַחַר שֶׁאִלּוּ עָבַר וְהֵבִיא, כָּשֵׁר, עוֹבֵר.

כְּתִיב:
(דְּבָרִים טו,כ) "לִפְנֵי יי אֱלֹהֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ שָׁנָה בְשָׁנָה",
שָׁנָה לוֹ, וְשָׁנָה לִתְמוּרָתוֹ;
שָׁנָה לַתָּם, וְשָׁנָה לְבַעַל מוּם;
שָׁנָה לַבְּכוֹר, וְשָׁנָה לַקָּדָשִׁים.
"שָׁנָה בַשָּׁנָה", מִלַּמֵּד
שֶׁהַבְּכוֹר נֶאֱכָל לִשְׁנֵי יָמִים וְלִשְׁתֵּי שָׁנִים.
הֵיךְ עֲבִידָא?
שׁוֹחֲטוֹ בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה,
וְאוֹכְלוֹ עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה וּבְרֹאשׁ הַשָּׁנָה.

תָּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל:
נוֹלַד לוֹ מוּם
בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם בְּתוֹךְ שְׁנָתוֹ,
רַשַּׁי לְקַיְמוֹ לְאַחַר שְׁנָתוֹ
עַד חֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם.
אָמַר רַבִּי אִילָא:
זֹאת אוֹמֶרֶת,
שֶׁאֵין שְׁנָתוֹ שֶׁל בַּעַל מוּם מְחֻוֶּרֶת.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
לְשֵׁם מַתְנִיתָה מְסַיְּעָא לְרַבִּי אִילָא:
"הַבְּכוֹר מְזַמֵּן הַזֶּה,
רַשַּׁי לְקַיְמוֹ אֲפִלּוּ אַרְבַּע וְחָמֵשׁ שָׁנִים,
עַד שֶׁלֹּא הִרְאָהוּ לַמֻּמְחֶה."
מָה אֲנַן קָיְמִין? <במה אנו עוסקים>

אִם לְתָם, הָא כְּבָר הוּא אָמוּר.
אֶלָּא אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְתָם,
תְּנֵהוּ עִנְיָן לְבַעַל מוּם.

״אֶחָד בְּכוֹר וְאֶחָד כָּל הַקָּדָשִׁים,
עוֹבֵר עֲלֵיהֶם מִשֵּׁם רְגָלִים בְּלֹא שָׁנָה.״
שָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים,
נִיחָא רְגָלִים בְּלֹא שָׁנָה,
שָׁנָה בְּלֹא רְגָלִים!
תַּמָּן אָמְרִין:
תִּפָּתֵר שֶׁהָיָה מְחֻסַּר זְמַן לַפֶּסַח.
כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר תַּמָּן:
הָרָאוּי לְמִקְצָת שָׁנָה, רָאוּי לְכֻלָּהּ.
וְאַמַּאי אוֹף הָכָא:
הָרָאוּי לְמִקְצָת הַפֶּסַח רָאוּי לְכֻלּוֹ!
אָמַר רַבִּי אַבָּא מָרִי:
תִּפָּתֵר שֶׁהָיְתָה עֲצֶרֶת בַּחֲמִשָּׁה,
וְנוֹלַד בְּשִׁשָּׁה,
וְהָיְתָה עֲצֶרֶת הַבָּאָה בְּשִׁבְעָה.

רַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּה בְּעָא קֳמֵי רַבִּי זְעוֹרָה:
כְּתִיב:
(וַיִּקְרָא כג,לג) ״לֹא יְבַקֵּר בֵּין טוֹב לָרַע וְלֹא יְמִירֶנּוּ״,
עָבַר וּבִקֵּר, מָהוּ שֶׁיֵּעָבֵר?
אָמַר לֵיהּ:
כָּל דָּבָר שֶׁבָּא לְהַתִּיר, אֵינוֹ עוֹבֵר.
מַה בָּא לְהַתִּיר? [662]
כָּאן הִתִּירָה הַתּוֹרָה לְהַקְדִּישׁ בַּעֲלֵי מוּמִין.

תַּמָּן תְּנִינַן:
״בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מֵבִיא שָׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת,
חַטָּאת וְאָשָׁם וְעוֹלָה,
וְהַדַּל הָיָה מֵבִיא חַטָּאת הָעוֹף וְעוֹלַת הָעוֹף.״
וְאֵין חַטָּאת מְחֻסֶּרֶת זְמַן אֵצֶל אָשָׁם?
אָמַר רַבִּי לְעָזָר:
כָּאן הִתִּירָה הַתּוֹרָה לְהַקְדִּישׁ מְחֻסְּרֵי זְמַן.
רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל בְּעָא קֳמֵי רַבִּי אֵימִי:
כְּתִיב:
(בְּמִדְבַּר ו,י) ״וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָבֵא שְׁתֵּי תֹרִים״.
עָבַר וְלֹא הֵבִיא, מָהוּ שֶׁיֵּעָבֵר?
אָמַר לֵיהּ:
כָּל דָּבָר שֶׁבָּא לְהַתִּיר אֵינוֹ עוֹבֵר.
מַה בָּא לְהַתִּיר?
כְּיִי דַּאֲמַר רַבִּי לְעָזָר:
כָּאן הִתִּירָה הַתּוֹרָה לְהַקְדִּישׁ מְחֻסְּרֵי זְמַן.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בִּירַבִּי בוּן:
כָּל שֶׁבְּעָה אֵין אוֹמֵר לוֹ "הָבֵא",
מִכָּן וְאֵילָךְ אוֹמֵר לוֹ "הָבֵא".
מַתְנִיתָה פְלִיגָא עַל רַבִּי יוֹסֵה בִּירַבִּי בוּן.
"כֻּלְּהֶם מִתְכַּוְּנִין וּמְבִיאִין קָרְבְּנוֹתֵיהֶן בָּרֶגֶל."
נִיחָא נָזִיר,
מִצֹּרַע, לֹא מְחֻסַּר כִּפּוּרִים הוּא?
וְהָא תְנֵינַן:
"הַהַלֵּל וְהַשִּׁמְחָה שְׁמוֹנָה"!
פְּתַר לַהּ בְּנָזִיר.
רַבִּי זְכַרְיָה חַתְנֵיהּ דִּרַבִּי לֵוִי בָּעֵי:
רֵישָׁא אַתּוּן פָּתְרִין בַּמְּצֹרָע, וְסוֹפָא בְּנָזִיר?
אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָה בְּרֵיהּ דִּרַבִּי הִלֵּל:
לֹא כְבָר אִתְתַּבַּת תַּמָּן? <וכי לא הקשו עליה>
וַאֲמַר רַבִּי יוֹסֵה:
קַיְמָהּ רַבִּי אֶבְדִּימָא נָחוֹתָה בַּכֹּהֲנִים בַּשָּׁעִיר
אוֹף הָכָא בַּכֹּהֲנִים בַּשָּׁעִיר.

רַבִּי חַגַּי בְּעָא קֳמֵי רַבִּי יוֹסֵה:
כְּתִיב:
(וַיִּקְרָא יב,ג) "וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל".
עָבַר וְלֹא מָל?
אָמַר לֵיהּ:
(דִּבְרֵי הַיָּמִים כג,כב) "כִּי תִדֹּר נֶדֶר לַיי אֱלֹהֶיךָ,
לֹא תְאַחֵר לְשַׁלְּמוֹ",
דָּבָר שֶׁהוּא נִתָּן לְתַשְׁלוּמִין,
יָצָא זֶה שֶׁאֵינוֹ נִתָּן לְתַשְׁלוּמִין.
"לֹא תְאַחֵר לְשַׁלְּמוֹ", וְלֹא אֶת חֲלִיפָיו.
כְּהָדָא דְתַנֵּי:
(וַיִּקְרָא יז,ד) "וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוֹ",
וְלֹא אֶת חֲלִיפָיו.
אָמַר רַבִּי יוֹנָה:
פִּירְשָׁהּ לֵוִי בֶּן סִיסִי קֳמֵי רַבִּי:
בְּאוֹמֵר "הֲרֵי עָלַי עוֹלָה",
וְעָבְרוּ עָלָיו שְׁלֹשָׁה רְגָלִים,
וְהֵבִיא אַחֶרֶת וְהִקְרִיבָהּ מִיַּד,
הָיִיתִי אוֹמֵר, יִפָּטֵר מִן הָרִאשׁוֹנָה!
לְפִם כֵּן, צְרִיךְ מֵימַר:
"לֹא תְאַחֵר לְשַׁלְּמוֹ", וְלֹא חֲלִיפָיו.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
אִם בְּאוֹמֵר "הֲרֵי עָלַי", מִיַּד הוּא עוֹבֵר!
אֶלָּא כֵּן אֲנַן קָיְמִין:
בְּאוֹמֵר "הֲרֵי זֶה עוֹלָה",
וְעָבְרוּ עָלָיו שְׁנֵי רְגָלִים, וְהֵבִיא אַחֶרֶת,

וְעָבַר עָלֶיהָ רֶגֶל שְׁלִישִׁי,
הָיִיתִי אוֹמֵר:
תִּצְטָרֵף עִמָּהּ תְּמוּרָה לִשְׁלֹשָׁה רְגָלִים.
לְפִּם כֵּן צְרַךְ מֵימַר:
״לֹא תְאַחֵר לְשַׁלְּמוֹ״, וְלֹא אֶת חֲלִיפָיו.

(דְּבָרִים כג,כב) ״כִּי דָרֹשׁ יִדְרְשֶׁנּוּ״,
אֵלּוּ חַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת;
״יְיָ אֱלֹהֶיךָ״, זֶה הֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת;
״מֵעִמָּךְ״, זֶה לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה;
״וְהָיָה בְךָ חֵטְא״, לֹא בְקָרְבָּנְךָ חֵטְא.
הִלָּא כֵן מָה אֲנַן אָמְרִין?
אֲמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵה בֵּירַבִּי בּוּן:
שְׁלֹא תֹּאמַר, זֶבַח פָּסוּל.
לְפִּם כֵּן צְרַךְ מֵימַר:
״וְהָיָה בְךָ חֵטְא״, בְּךָ וְלֹא בְקָרְבָּנְךָ חֵטְא.

(דְּבָרִים כג,כד) ״מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעָשִׂיתָ״,
״תִּשְׁמֹר וְעָשִׂיתָ״, לְהַזְהִיר בֵּית דִּין שֶׁיְּעַשּׂוּךָ.
רַבָּנִין דְּקֵיסָרִין בְּשֵׁם רַבִּי אַבִּינָא:
מִכָּן לְמִשְׁכּוֹן.
״כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ לַיי אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה״.
וְיֵשׁ נֵדֶר קָרוֹי נְדָבָה?
אֶלָּא לְחַיֵּב עַל כָּל נֵדֶר וְנֵדֶר,
וְעַל כָּל נְדָבָה וּנְדָבָה.

אִי זֶהוּ נֵדֶר שֶׁאָמְרוּ?
הָאוֹמֵר ״הֲרֵי עָלַי עוֹלָה״;
וְאֵיזֶהוּ נְדָבָה שֶׁאָמְרוּ?
הָאוֹמֵר ״הֲרֵי זוֹ עוֹלָה״.
רַבִּי חַמָּא חַבְרֵיהוֹן דְּרַבָּנִין בָּעֵי:
אָמַר ״הֲרֵי עָלַי״, חָזַר וְאָמַר ״הֲרֵי זוֹ״?
רַבִּי חִינְנָא בָּעֵי:
לָא מִסְתַּבְּרָה הֵילָא,
אָמַר ״הֲרֵי זוֹ״, וְחָזַר וְאָמַר ״הֲרֵי עָלַי״,
אִסּוּר חָמוּר חָל עַל אִסּוּר קַל,
אֵין אִסּוּר קַל חָל עַל אִסּוּר חָמוּר?

״הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶן שְׂכַר בָּתִּים וּתְרוּמַת שְׁקָלִים״.
שְׂכַר בָּתִּים,
אָמַר רַבִּי יוֹנָה:
וְהוּא שֶׁאָמַר ״שָׁנָה זוֹ״,
אֲבָל אִם אָמַר ״שָׁנָה אַחַת״, נוֹתֵן מֵעֵת לְעֵת.
וּתְרוּמַת שְׁקָלִים,
כְּיֵי דַּאֲמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק:

כִּתְחִלָּתָהּ.
(שְׁמוֹת מ,יז) ״וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן,
בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית, בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ,
הוּקַם הַמִּשְׁכָּן״.
וּתְנֵי עֲלַהּ:
בַּיּוֹם שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן,
בּוֹ בַּיּוֹם נִתְרְמָה הַתְּרוּמָה.
רַבִּי טְבִי רַבִּי יֹאשִׁיָּהוּ בְּשֵׁם כָּהֲנָא:
נֶאֱמַר כָּאן ״חָדְשִׁי״,
וְנֶאֱמַר לְהַלָּן ״חָדְשִׁי״.
מַה ״חָדְשִׁי״ שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן,
אֵין מוֹנִין אֶלָּא מִנִּיסָן,
אַף ״חָדְשִׁי״ שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן,
אֵין מוֹנִין אֶלָּא מִנִּיסָן.
אָמַר רַבִּי יוֹנָה:
שִׁבֵּק רַבִּי טְבִי רֹאשָׁהּ וַאֲמַר סוֹפָהּ.
הִלָּא כֵן, כְּהָדָא דְתֵנֵי:
(בְּמִדְבַּר כח,יד) ״זֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה״.
יָכוֹל יְהֵא תּוֹרֵם בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ?
תַּלְמוּד לוֹמַר ״בְּחָדְשׁוֹ לְחָדְשֵׁי״,
בְּחֹדֶשׁ אֶחָד הוּא תּוֹרֵם לְכָל חָדְשֵׁי הַשָּׁנָה. [663]
יָכוֹל בְּאֵי זֶה חֹדֶשׁ שֶׁיִּרְצֶה?
נֶאֱמַר כָּאן ״חָדְשִׁי״ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן ״חָדְשִׁי״.
מַה ״חָדְשִׁי״ שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן,
אֵין מוֹנִין אֶלָּא מִנִּיסָן,
אַף ״חָדְשִׁי״ שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן,
אֵין מוֹנִין אֶלָּא מִנִּיסָן.

תַּמָּן תְּנִינַן:
״רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר:
בְּאֶחָד בֶּאֱלוּל, רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעְשַׂר בְּהֵמָה.
בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר:
הָאֱלוּלִיִּים מִתְעַשְּׂרִין בִּפְנֵי עַצְמָן.״
אָמַר רַבִּי חוּנָה:
טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר,
עַד כָּאן הֵן מְחַמְּצוֹת לַיְלֵד מִן הַיְּשָׁנוֹת, <מאחרות>
מִכָּאן וְהֵילָךְ הֵן מַתְחִילוֹת לַיְלֵד מִן הַחֲדָשׁוֹת.
רַבִּי יוֹסֵה בֵּירַבִּי בּוּן בְּשֵׁם רַבִּי חוּנָה:
טַעְמָא דְּרַבִּי לְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן.
(תְּהִלִּים סה,יד) ״לָבְשׁוּ כָרִים הַצֹּאן״, אֵלּוּ הַבִּכּוּרוֹת;
״נַעֲמָקִים יַעַטְפוּ בָר״, אֵלּוּ הָאֲפִילוֹת;
״יְתְרוֹעָעוּ אַף יָשִׁירוּ״,
אֵלּוּ וָאֵלּוּ נִכְנָסִין לַהִיר לְהִתְעַשֵּׂר.

״אָמַר בֶּן עַזַּאי:

הוֹאִיל וְאֵלּוּ אוֹמְרִים כָּךְ וְאֵלּוּ אוֹמְרִים כָּךְ,
יְהוּ הָאֱלוּלִיִּים מִתְעַסְּקִין בִּפְנֵי עַצְמָן.״
הָא כֵּיצַד?
נוֹלַד לוֹ חֲמִשָּׁה בְּאָב וַחֲמִשָּׁה בֶּאֱלוּל,
חֲמִשָּׁה בֶּאֱלוּל וַחֲמִשָּׁה בְּתִשְׁרִי,
אֵינָן מִצְטָרְפִין.
נוֹלַד לוֹ חֲמִשָּׁה בְּאָב וַחֲמִשָּׁה בְּתִשְׁרִי,
אֵינָן מִצְטָרְפִין.
נוֹלַד לוֹ חֲמִשָּׁה בְּתִשְׁרִי וַחֲמִשָּׁה בְּאָב,
הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין.
וּבֶן עַזַּאי מַכְרִיעַ עַל דִּבְרֵי תַלְמִידָיו?
רַבִּי יִרְמְיָה,
רַבִּי מָיָשָׁא בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק:
שֶׁכֵּן נֶחְלְקוּ עָלֶיהָ אָבוֹת הָעוֹלָם.
מַן אִנּוּן ״אָבוֹת הָעוֹלָם״?
תָּנֵי רַבִּי יוֹנָה קַמֵּי רַבִּי יִרְמְיָה:
רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבִּי עֲקִיבָה.
זֹאת אוֹמֶרֶת,
בֶּן עַזַּאי חָבֵר וְתַלְמִיד הָיָה לְרַבִּי עֲקִיבָה.
אִין תֵּימַר רַבֵּיהּ, אִית בַּר נָשׁ אָמַר לְרַבֵּיהּ:
״הוֹאִיל וְאֵלּוּ אוֹמְרִים כֵּן וְאֵלּוּ אוֹמְרִים כֵּן״?
רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק
שְׁמַע לַהּ מִן הָדָא:
אָמַר לוֹ בֶּן עַזַּאי:
עַל הַחֲלוּקִין אָנוּ מִצְטָעֲרִין,
אֶלָּא שֶׁבָּאת לַחְלֹק עָלֵינוּ אֶת הַשָּׁוִין!
זֹאת אוֹמֶרֶת,
בֶּן עַזַּאי חָבֵר וְתַלְמִיד הָיָה לְרַבִּי עֲקִיבָה.
אִין תֵּימַר רַבֵּיהּ, אִית בַּר נָשׁ אָמַר לְרַבֵּיהּ.
״אֶלָּא שֶׁבָּאת לַחְלֹק עָלֵינוּ אֶת הַשָּׁוִין״?

תַּמָּן תְּנִינַן:
״כָּל הַנּוֹלָדִין מֵאֶחָד בְּתִשְׁרִי
עַד עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בֶּאֱלוּל,
הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין.״
חֲמִשָּׁה לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה
וַחֲמִשָּׁה לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה,
אֵינָן מִצְטָרְפִין.
חֲמִשָּׁה לִפְנֵי הַגֹּרֶן וַחֲמִשָּׁה לְאַחַר הַגֹּרֶן,
הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין.
אִם כֵּן, לָמָּה אָמְרוּ:
״שָׁלֹשׁ גְּרָנוֹת לְמַעְשַׂר בְּהֵמָה״?
שֶׁעַד שֶׁלֹּא תַגִּיעַ הַגֹּרֶן,
מֻתָּר לִמְכֹּר וְלִשְׁחֹט.
הִגִּיעָה הַגֹּרֶן,
לֹא יִשְׁחֹט, וְאִם שָׁחַט, פָּטוּר.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
זֹאת אוֹמֶרֶת,
מַעְשַׂר בְּהֵמָה לֹא עָשׂוּ אוֹתוֹ לֹא כְחֻנָּט וְלֹא כִשְׁלִישׁ.
אִין תֵּימַר כְּחֻנָּט,
נִתְנֵי ׳כָּל הַמְּעֻבָּרִים עַד עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בֶּאֱלוּל׳!
אִין תֵּימַר כִּשְׁלִישׁ,
נִתְנֵי ׳כָּל הַנּוֹלָדִים עַד עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם בּוֹ׳!
רַבִּי שַׁמַּי בְּשֵׁם רַבִּי בּוּן בַּר חִיָּה:
כִּשְׁלִישׁ עָשׂוּ אוֹתוֹ, כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן,
דִּרְבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר:
מְחֻסַּר זְמַן נִכְנָס לַהִיר לְהִתְעַשֵּׂר.
קָם רַבִּי מָנָא עִם רַבִּי שַׁמַּי, אָמַר לֵיהּ: <הקשה על>
אַתְּ אֲמַרְתְּ הָדָא מִלְּתָא?
אָמַר לֵיהּ:
אֵין.
אָמַר לֵיהּ:
וְהָא תְנִינַן:
״בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר:
הָאֱלוּלִיִּים מִתְעַשְּׂרִין בִּפְנֵי עַצְמָן״!
לֹא אֲפִלּוּ נוֹלַד עַד עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בֶּאֱלוּל?
אִית לָךְ מֵימַר בֶּן עַזַּאי כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן?
לָא כְרַבָּנִין הוּא?
כְּמָה דְאַתְּ אָמַר תַּמָּן עַל הִבֶּן עַזַּאי:
מַנִּיחָן לַגֹּרֶן הַבָּא,
וְהֵן מִתְעַשְּׂרִין עִם בְּנֵי אֱלוּל.
כֵּן אַתְּ אָמַר הָכָא עַל דְּרַבָּנִין:
מַנִּיחָן לַשָּׁנָה הַבָּאָה,
וְהֵן מִתְעַשְּׂרִין עִם בְּנֵי שָׁנָתָן,
אָמַר רַבִּי חוּנָה:
זֹאת אוֹמֶרֶת,
יָמִים שֶׁהַבְּכוֹר מְחֻסַּר זְמַן בְּהֶן,
עוֹלִין לוֹ מִתּוֹךְ שְׁנָתוֹ.
אָמַר רַבִּי מָנָא:
רַבִּי יוֹנָה אַבָּא שְׁמַע לַהּ מִן הָדָא:
(דְּבָרִים טו,יט) ״כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ,
הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַיי אֱלֹהֶיךָ״.
הָא כֵיצַד?
מִשָּׁעַת לִדָּתוֹ אַתְּ מוֹנֶה לוֹ שָׁנָה.

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה א,א 2]
הֲלָכָה ב

בְּאֶחָד בְּתִשְׁרִי,
רֹאשׁ הַשָּׁנָה לַשָּׁנִים וְלַשְּׁמִטִּין וְלַיּוֹבְלוֹת,
וְלִנְטִיעָה וְלִירָקוֹת;

בְּאֶחָד בְּשַׁבָּט,
רֹאשׁ הַשָּׁנָה לָאִילָן,
כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּי;
וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִין:
בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ.

[תלמוד]

שָׁנִים מִנַּיִן?
כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר:
(שְׁמוֹת כג,טז) "וְחַג הָאָסִף בְּצֵאת הַשָּׁנָה",
וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר:
(שְׁמוֹת לד,כב) "וְחַג הָאָסִיף תְּקוּפַת הַשָּׁנָה".
אִי זֶהוּ חֹדֶשׁ
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חַג וּתְקוּפָה וְאָסִיף וְשָׁנָה יוֹצְאָה בוֹ?
אֵיזֶה זֶה? זֶה תִּשְׁרִי.
אִן תִּימַר טֵבֵת,
אִית בֵּיהּ תְּקוּפָה וְלֵית בֵּיהּ חַג וְאָסִיף;
אִן תִּימַר נִיסָן,
אִית בֵּיהּ תְּקוּפָה וְחַג וְלֵית בֵּיהּ אָסִיף;
אִן תִּימַר תָּמוּז,
אִית בֵּיהּ תְּקוּפָה וְאָסִיף וְלֵית בֵּיהּ חַג,
וְאֵיזֶה זֶה? זֶה תִּשְׁרִי.

אָמְרִין חַבְרַיָּא קֳמֵי רַבִּי יוֹנָה: [664]
וְיֵהָא תָּמוּז!
אָמַר לוֹן:
כְּתִיב "בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי",
וְאַתּוּן אָמְרִין הָכֵן!
אֲמָרוּן לֵיהּ:
וְיֵהָא תָּמוּז!
אָמַר לוֹן:
מִכָּן וְהֵילָךְ,
עַל שְׁמוֹת חֲדָשִׁים אַתֶּם רְבִים עָלַי,
דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָה:
שְׁמוֹת חֲדָשִׁים עָלוּ בְיָדָם מִבָּבֶל.
בָּרִאשׁוֹנָה,
(מְלָכִים א ח,ב) "בְּיֶרַח הָאֵתָנִים,
בֶּחָג הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי",
שְׁבוּ נוֹלְדוּ אָבוֹת, מֵתוּ אָבוֹת, נִפְקְדוּ אִמָּהוֹת.
בָּרִאשׁוֹנָה,
(מְלָכִים א ו,לח) "בְּיֶרַח בּוּל, הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי",
שְׁבוּ הֶעָלֶה נוֹבֵל, וְהָאָרֶץ עֲשׂוּיָה בֵּלוֹת בֵּלוֹת. <גושים>
שְׁבוּ בוֹלְלִים לַבְּהֵמָה מִתּוֹךְ הַבַּיִת. <מכינים אוכל>
בָּרִאשׁוֹנָה,

(מְלָכִים א ו,לז) "בְּיֶרַח זִו", <איירי>
שֶׁבּוֹ זִיווֹ שֶׁלָּעוֹלָם, הַצְּמָחִים נִכָּרִין, וְהָאִילָנוֹת נִכָּרִין.
מִכָּן וְהֵילָךְ,
(נְחֶמְיָה ב,א) "וַיְהִי בְּחֹדֶשׁ נִיסָן שְׁנַת עֶשְׂרִים",
(נְחֶמְיָה א,א) "וַיְהִי בְּחֹדֶשׁ כִּסְלֵיו שְׁנַת עֶשְׂרִים",
(אֶסְתֵּר ב,טז) "בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי הוּא חֹדֶשׁ טֵבֵת.
רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר:
אַף שְׁמוֹת הַמַּלְאָכִים עָלוּ בְיָדָן מִבָּבֶל.
בָּרְאשׁוֹנָה,
(יְשַׁעְיָה ו,ו) "וַיָּעָף אֵלַי אֶחָד מִן הַשְּׂרָפִים",
(יְשַׁעְיָה ו,ב) "שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ".
מִכָּן וְהֵילָךְ,
(דָּנִיֵּאל ט,כא) "וְהָאִישׁ גַּבְרִיאֵל",
(דָּנִיֵּאל י,כא) "כִּי אִם מִיכָאֵל שַׂרְכֶם".

לַשְּׁמִטִּים מִנַּיִן?
(דְּבָרִים טו,א) "מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה",
מַה שָּׁנִים מִתְּשָׁרִי, אַף שְׁמִטּוֹת מִתְּשָׁרִי.
לַיּוֹבֵלוֹת מִנַּיִן?
(וַיִּקְרָא כה,ח) "וְסָפַרְתָּ לְךָ שֶׁבַע שַׁבְּתֹת שָׁנִים,
שֶׁבַע שָׁנִים, שֶׁבַע פְּעָמִים",
מַה שָּׁנִים וּשְׁמִטִּין מִתְּשָׁרִי,
אַף יוֹבֵלוֹת מִתְּשָׁרִי.
הֲתִיבוּן:
וְהָכְתִיב:
(וַיִּקְרָא כה,ט) "וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה,
בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ,
בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אַרְצְכֶם."
רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵה,
תְּרֵיהוֹן בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק:
כְּדֵי שֶׁיְּהוּ כָּל חָדְשֵׁי הַשָּׁנָה שָׁוִין.
לֹא יְהֵא חֹדֶשׁ אֶחָד נֶחְלָק לִשְׁתֵּי שָׁנִים.
הֲתִיבוּן:
וְהָתְנִינַן:
"בְּאֶחָד בִּשְׁבָט רֹאשׁ הַשָּׁנָה לָאִילָן,
כְּדִבְרֵי בֵית שַׁמַּי.
בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים:
בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ."
הָרֵי אֵין כָּל חָדְשֵׁי הַשָּׁנָה שָׁוִין,
וְחֹדֶשׁ אֶחָד נֶחְלָק לִשְׁתֵּי שָׁנִים!

כֵּיצַד לִנְטִיעָה?
תְּנֵי:
"הַנּוֹטֵעַ וְהַמַּבְרִיךְ וְהַמַּרְכִּיב
שְׁלוֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה,

עָלְתָה לוֹ שָׁנָה שְׁלֵמָה,
וּמַתָּר לְקַיְּמוֹ בַּשְּׁבִיעִית;
פָּחוּת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה,
לֹא עָלְתָה לוֹ שָׁנָה שְׁלֵמָה,
וְאָסוּר לְקַיְּמוֹ בַּשְּׁבִיעִית.
אֲבָל אָמְרוּ:
פֵּרוֹת נְטִיעָה זוֹ אֲסוּרִין עַד חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט.
מָה טַעְמָא?
רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
(ויקרא יט,כד) "וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִית".
מָה אַתְּ שָׁמַע מִנַּהּ?
אָמַר רַבִּי זְעוֹרָא:
(ויקרא יט,כג-כד) "שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים,
לֹא יֵאָכֵל. וּבַשָּׁנָה".
אָמַר רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל קֶמֵּי רַבִּי זְעוֹרָא:
נִרְאִין הַדְּבָרִים בִּשְׁנִטְּעוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה,
אֲבָל אִם נִטְּעוּ פָּחוּת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה,
אֶתָּא חֲמִי:
שָׁנָה שְׁלֵמָה לֹא עָלְתָה לוֹ,
וְאַתְּ אָמַר הָכֵן!
אָמַר לֵיהּ:
וְאֵן כְּגַי וַאֲפִלּוּ נִטְּעוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה,
יְהֵא אָסוּר עַד שְׁלוֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה!
מָהֵי כַּדּוּן?
אָמַר רַבִּי מָנָא:
מִכְּיוָן שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ שְׁנָתוֹ שֶׁלָּאִילָן,
מַשְׁלִים שְׁנָתוֹ.

כֵּיצַד לִירָקוֹת?
לָקַט מִמֶּנּוּ יִשְׂרָאֵל
עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה עַד שֶׁלֹּא חֲשֵׁכָה,
וְגוֹי מִשֶּׁחֲשֵׁכָה,
מְעַשֵּׂר מִזֶּה בְּפְנֵי עַצְמוֹ, וּמִזֶּה בְּפְנֵי עַצְמוֹ.

רַבִּי זְעוֹרָא, רַבִּי אִילָא, רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה:
חַד אָמַר:
כְּבָר יָצְאוּ רֹב גִּשְׁמֵי שָׁנָה כֻּלָּהּ,
וּכְבַר רֻבָּהּ שֶׁלַּתְּקוּפָה מִבַּחוּץ. <עבר רוב החורף>
וְחָרָנָה אָמַר:
עַד כָּאן הֵן חָיִין מִמֵּי הַשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה,
מִכָּן וְהֵילָךְ, הֵן חָיִין מִמֵּי הַשָּׁנָה הַבָּאָה.
וְלָא יָדְעִין מַן אָמַר דָּא וּמַן אָמַר דָּא.
מִן מָה דְאָמַר רַבִּי יַסָּא,
רַבִּי אִילָא רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה,
"כְּבָר יָצָא רֹב גִּשְׁמֵי הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ,

וּכְבַר רֹב הַתְּקוּפָה מִבַּחוּץ״,
הָוֵי רַבִּי זְעוֹרָא דּוּ אָמַר:
״עַד כָּאן הֵן חָיִין מִמֵּי הַשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה,
מִכָּן וְהֵילָךְ הֵן חָיִין מִמֵּי הַשָּׁנָה הַבָּאָה.״

מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי עֲקִיבָה, שֶׁלָּקַט אֶתְרוֹג,
וְנָתַן עָלָיו חָמְרֵי בֵית שַׁמַּי וְחָמְרֵי בֵית הִלֵּל.
וְלָמָּה לִי אֶתְרוֹג?
אֲפִלּוּ שְׁאָר כָּל הָאִילָן!
תְּנֵי:
כְּחָמְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל וּכְחָמְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.
רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי לִיעֶזֶר,
עַל דְּבֵית הִלֵּל אִנּוּן הָווֹי!
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בֵּירַבִּי בּוּן:
תִּפְתֵּר שֶׁחָנַט קֹדֶם לַחֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט שֶׁלַּשְׁנִיָּה,
וְנִכְנְסָה שְׁלִישִׁית.
עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל,
עִשּׂוּרוֹ עָנִי;
עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר,
עִשּׂוּרוֹ שֵׁנִי.
מָה עָשָׂה? [665]
קָרָא שֵׁם עַל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שִׁבּוֹ, וּפְדָיוֹ,
וְנָתָנוֹ לֶעָנִי.

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה א,ב]
הֲלָכָה ג

בְּאַרְבָּעָה פְרָקִים הָעוֹלָם נִדּוֹן:
בַּפֶּסַח עַל הַתְּבוּאָה;
בָּעֲצֶרֶת עַל פֵּרוֹת הָאִילָן;
וּבְרֹאשׁ הַשָּׁנָה,
כָּל בָּאֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִין לְפָנָיו כִּבְנוֹ מְרוֹן,
שֶׁנֶּאֱמַר: (תהלים לג,טו)
״הַיֹּצֵר יַחַד לִבָּם,
הַמֵּבִין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם״;
וּבֶחָג נִדּוֹנִין עַל הַמַּיִם.

[תלמוד]

אֵית תַּנַּי תָּנֵי:
כֻּלְּהֶם נִדּוֹנִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה,
וּגְזַר דִּינוֹ שֶׁלְּכָל אֶחָד וְאֶחָד
מִתְחַתֵּם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה.
אֵית תַּנַּי תָּנֵי:
כֻּלְּהֶם נִדּוֹנִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה,

וּגְזַר דִּינוֹ שֶׁלְּכָל אֶחָד וְאֶחָד
מִתְחַתֵּם בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים.
אִית תַּנֵּי תָּנֵי:
כֻּלְּהֶם נִדּוֹנִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה,
וּגְזַר דִּינוֹ שֶׁלְּכָל אֶחָד וְאֶחָד
מִתְחַתֵּם בִּזְמַנּוֹ.
אִית תַּנֵּי תָּנֵי:
כָּל אֶחָד וְאֶחָד נִדּוֹן בִּזְמַנּוֹ,
וּגְזַר דִּינוֹ שֶׁלְּכָל אֶחָד וְאֶחָד
מִתְחַתֵּם בִּזְמַנּוֹ.
מַתְנִיתָה כְּמַן דְּאָמַר
"כֻּלְּהֶם נִדּוֹנִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה",
וּגְזַר דִּינוֹ שֶׁלְּכָל אֶחָד וְאֶחָד
מִתְחַתֵּם בִּזְמַנּוֹ.
דְּתָנֵינַן:
וּבָחָג נִדּוֹנִין עַל הַמַּיִם.
מִלְּתֵיהּ דְּרַב אָמְרָה:
כֻּלְּהֶם נִדּוֹנִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה,
וּגְזַר דִּינוֹ שֶׁלְּכָל אֶחָד וְאֶחָד
מִתְחַתֵּם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה.
דְּתָנֵי בְּתִקְיעָתָא דְּרַב:
"זֶה הַיּוֹם תְּחִלַּת מַעֲשֶׂיךָ,
זִכָּרוֹן לְיוֹם רִאשׁוֹן,
כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא,
מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב.
וְעַל הַמְּדִינוֹת בּוֹ יֵאָמַר,
אֵי זוֹ לַחֶרֶב וְאֵי זוֹ לַשָּׁלוֹם,
אֵי זוֹ לָרָעָב וְאֵי זוֹ לַשִּׂבַע,
וּבְרִיּוֹת בּוֹ יִפָּקְדוּ,
לְהַזְכִּירָם לַחַיִּים וְלַמָּוֶת."
וּדְלָא כְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּרַבִּי יוֹסֵי אָמַר:
יָחִיד נִדּוֹן בְּכָל שָׁעָה.
מָה טַעְמָא?
(איוב ז,יח) "וַתִּפְקְדֶנּוּ לְבָקָרִים, לְרָגָעִים תִּבְחָנֶנּוּ".
"וַתִּפְקְדֶנּוּ לְבָקָרִים", זוֹ פַּרְנָסָתוֹ;
"לְרָגָעִים תִּבְחָנֶנּוּ", זוֹ אֲכִילָתוֹ.

רַבִּי יִצְחָק רֶבָּה בְּשֵׁם רַבִּי:
מֶלֶךְ וְצַבּוּר נִדּוֹנִין בְּכָל יוֹם.
מָה טַעְמָא?
(מלכים א ח,נט) "לַעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ,
וּמִשְׁפַּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ".
אָמַר רַבִּי לֵוִי:
(תְּהִלִּים ט,ט) "וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק,
יָדִין לְאֻמִּים בְּמֵישָׁרִים".
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵן אֶת יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם,

בְּשָׁעָה שֶׁהֵן עֲסוּקִין בַּמִּצְווֹת,
וְאֶת הָאֲמוֹת בַּלַּיְלָה,
בְּשָׁעָה שֶׁהֵן בְּטֵלִין מִן הָעֲבֵרוֹת.
שְׁמוּאֵל אָמַר:
מִי שֶׁהוּא דָּן אֶת יִשְׂרָאֵל,
הוּא דָּן אֶת הָאֲמוֹת.
מַה מְקַיְּם שְׁמוּאֵל יָדִין לְאֻמִּים בְּמֵישָׁרִים״?
דָּנָן כַּכְּשָׁרִים שֶׁבָּהֶן.
מַזְכִּיר לָהֶם מַעֲשֵׂה יִתְרוֹ,
מַזְכִּיר לָהֶן מַעֲשֵׂה רָחָב הַזּוֹנָה.
רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא בְּעֵי:
תְּבוּאָה שֶׁלָּקְתָה בְּעֶרֶב הַפֶּסַח,
מֵאֵי זֶה דִּין לוֹקָה?
אִן תֵּימַר מִשַּׁתָּא דְעַלַּת,
עַד כַּדּוּן לָא עַלַּת;
אִן תֵּימַר מִשַּׁתָּא דְנַפְקַת הָכֵן,
הָוָת מוֹרְכָה כָּל שַׁתָּא וּמְלְקֵי כַּדּוּן! <מאריכה=ממתינה>

אֵלּוּ שֶׁמִּתִּים מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד יוֹם הַכִּפּוּרִים,
מֵאֵי זֶה דִּין הֵם מֵתִים?
אִן תֵּימַר מִשַּׁתָּא דְעַלַּת,
עַד כַּדּוּן לָא עַלַּת;
אִן תֵּימַר בְּשַׁתָּא דְנַפְקַת הָכֵן
הָווֹן מוֹרְכִין כָּל שַׁתָּא מֵמִית כַּדּוּן! <מְמַתִּינִין>
וְלָא שְׁמִיעַ דְּאָמַר רַבִּי קְרוּסְפָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
שָׁלֹשׁ פִּינַקְסִיּוֹת הֵם: <לוחות מרוחות בשעווה לכתיבה>
אַחַת שֶׁלְּצַדִּיקִין גְּמוּרִין,
וְאַחַת שֶׁלְּרְשָׁעִים גְּמוּרִין,
וְאַחַת שֶׁלְּבֵינוֹנִיִּים.
זוֹ שֶׁלְּצַדִּיקִין גְּמוּרִין,
כְּבָר נָטְלוּ אַפּוֹפַסִיס שֶׁלְּחַיִּים מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה. <גזר דין>
זוֹ שֶׁלְּרְשָׁעִים גְּמוּרִין,
כְּבָר נָטְלוּ אַפּוֹפַסִיס שֶׁלָּהֶן מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה.
וְזוֹ שֶׁלְּבֵינוֹנִיִּים,
כְּבָר נִתַּן לָהֶן עֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה
שֶׁבֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכִּפּוּרִים.
אִם עָשׂוּ תְּשׁוּבָה, נִכְתָּבִין עִם הַצַּדִּיקִים,
וְאִם לָאו, נִכְתָּבִין עִם הָרְשָׁעִים.
מָה טַּעְמָא?
(תְּהִלִּים סט,כט) ״יִמָּחוּ מִסֵּפֶר חַיִּים,
וְעִם צַדִּיקִים אַל יִכָּתֵבוּ״,
״יִמָּחוּ מִסֵּפֶר״, אֵלּוּ הָרְשָׁעִים;
״חַיִּים״, אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים;
״וְעִם צַדִּיקִין אַל יִכָּתֵבוּ״, אֵלּוּ הַבֵּינוֹנִיִּים.

רַבִּי חֲנַנְיָה חֲבֶרְיהוֹן דְּרַבָּנִין בָּעֵי:
וְאֵין הַקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אֶת הַנּוֹלָד?
וְלָא שְׁמִיעַ דְּאָמַר רַבִּי סִימוֹן
בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי:
"אֵין הַקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אֶת הָאָדָם,
אֶלָּא בַּשָּׁעָה שֶׁהוּא עוֹמֵד בָּהּ"?
מָה טַעְמָא?
(בְּרֵאשִׁית כא,יז) "אַל תִּירְאִי,
כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל קוֹל הַנַּעַר בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם."
אָמַר רַבִּי לֵוִי:
כְּתִיב:
(תְּהִלִּים ה,ו) "לֹא יִתְיַצְּבוּ הוֹלְלִים לְנֶגֶד עֵינֶיךָ,"
לָמָּה? שֶׁ"שָּׂנֵאתָ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן".
דָּרַשׁ רַבִּי יְשֻׁשְׁכָר דְּכְפַר מַנְדִּי:
(אִיּוֹב יא,יא) "כִּי הוּא יָדַע מְתֵי שָׁוְא,
וַיַּרְא אָוֶן וְלֹא יִתְבּוֹנָן."
בַּנּהַג שֶׁבָּעוֹלָם,
אָדָם עוֹשֶׂה גְּדִישִׁים גְּדִישִׁים שֶׁלַּעֲבֵרוֹת,
וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה,
כַּבְיָכוֹל "יַרְא אָוֶן וְלֹא יִתְבּוֹנָן."

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי:
'אִם זַךְ וְיָשָׁר הָיִיתָ', אֵין כְּתִיב כָּאן,
אֶלָּא (אִיּוֹב ח,ו) "אִם זַךְ וְיָשָׁר אַתָּה".
אָמַר רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא:
(מִשְׁלֵי ל,לא) "זַרְזִיר מָתְנַיִם אוֹ תָיִשׁ, וּמֶלֶךְ אַלְקוּם עִמּוֹ".
בַּנּהַג שֶׁבָּעוֹלָם,
זֶה מְבַקֵּשׁ לְנַצֵּחַ זַרְזִירוֹ, <לזרז את הציפור שלו שתנצח בתחרות>
וְזֶה מְבַקֵּשׁ לְנַצֵּחַ זַרְזִירוֹ.
אֲבָל הַקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן,
אֶלָּא "וּמֶלֶךְ אַלְקוּם עִמּוֹ",
לָא בְּעֵי מֵקוּם עַל הִידֵיהּ.
(תְּהִלִּים קג,ט) "כִּי לֹא לָנֶצַח יָרִיב", [666]
לֹא לְנֻצַּח יָרִיב.
אָמַר רַבִּי לְעָזָר:
פְּרָא בַּסִילְיוֹס, אוֹ נוֹמוֹס אַגְרָפוֹס. <עבור מלך, החוק אינו כתוב>
בַּנּהַג שֶׁבָּעוֹלָם,
מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם גּוֹזֵר גְּזֵרָה,
רָצָה, מְקַיְּמָהּ,
רָצָה, אַחֵרִים מְקַיְּמִין אוֹתָהּ.
אֲבָל הַקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן,
אֶלָּא גּוֹזֵר גְּזֵרָה וּמְקַיְּמָהּ תְּחִלָּה.
מָה טַעְמָא?
(וַיִּקְרָא כב,ט) "וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתִּי,... אֲנִי יי"
אֲנִי הוּא שֶׁשִּׁמַּרְתִּי מִצְווֹתַיְהָ שֶׁלַּתּוֹרָה תְּחִלָּה.
אָמַר רַבִּי סִימוֹן:

כְּתִיב:
(וַיִּקְרָא יט,לב) ״מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם,
וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן, וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ, אֲנִי יי״.
אֲנִי הוּא שֶׁקִּימַּתִּי עַמִּידַת זָקֵן תְּחִלָּה.
אָמַר רַבִּי סִימוֹן:
כְּתִיב:
(דְּבָרִים ד,ז) ״כִּי מִי גוֹי גָּדוֹל,
אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרֹבִים אֵלָיו כַּיי אֱלֹהֵינוּ,
בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו?״
מִתְכַּנְּסִים כָּל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אֵצֶל הַקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא,
וְאוֹמְרִים לְפָנָיו:
רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, אֵימָתַי הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה?
וְהוּא אוֹמֵר:
וְלִי אַתֶּם שׁוֹאֲלִים?
אֲנִי וְאַתֶּם נִשְׁאַל לְבֵית דִּין שֶׁלְּמַטָּן.
מָה טַעְמָא?
״כַּיי אֱלֹהֵינוּ, בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו״,
וְאֵין ״קָרְאֵנוּ״ אֶלָּא מוֹעֲדוֹת,
כְּמָה דְאַתְּ אָמַר:
(וַיִּקְרָא כג,ד) ״אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יי מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ״.

רַבִּי חֲמָא בִּירַבִּי חֲנִינָה וְרַבִּי הוֹשַׁעְיָה,
חַד אָמַר:
אִי זוֹ אֵמָּה כְּאֵמָּה הַזֹּאת?
בַּנֹּהַג שֶׁבָּעוֹלָם,
אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ דִּין,
לוֹבֵשׁ שְׁחוֹרִים וּמִתְעַטֵּף שְׁחוֹרִים וּמְגַדֵּל זְקָנוֹ,
שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ הֵיאַךְ דִּינוֹ יוֹצֵא.
אֲבָל יִשְׂרָאֵל אֵינָן כֵּן,
אֶלָּא לוֹבְשִׁים לְבָנִים,
וּמִתְעַטְּפִין לְבָנִים, וּמְתַקְּנִין זְקָנָם,
וְאוֹכְלִין וְשׁוֹתִין וּשְׂמֵחִים,
יוֹדְעִין שֶׁהַקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לָהֶן נִסִּים.
וְחָרָנָה אָמַר:
אִי זוֹ אֵמָּה כְּאֵמָּה הַזֹּאת?
בַּנֹּהַג שֶׁבָּעוֹלָם,
הַשִּׁלְטוֹן אוֹמֵר ״הַדִּין הַיּוֹם״, <השליט>
וְהַלִּיסְטִיס אוֹמֵר ״לְמָחָר הַדִּין״,
לְמִי שׁוֹמְעִין? לֹא לַשִּׁלְטוֹן?
אֲבָל הַקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן.
אָמְרוּ בֵּית דִּין ״הַיּוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה״,
הַקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת:
״הַעֲמִידוּ בִימָה!
יַעַמְדוּ סִינֵיגוֹרִין! יַעַמְדוּ קָטֵיגוֹרִין!
שֶׁאָמְרוּ בָנַי ״הַיּוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה״.
נִמְלְכוּ בֵּית דִּין לְעַבְּרוֹ לְמָחָר,

הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לְמַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת
"הַעֲבִירוּ בִימָה!
יַעֲבִרוּ סִינֵיגוֹרִין! יַעֲבִרוּ קָטֵיגוֹרִין!
שֶׁנִּמְלְכוּ בָנַי לְעַבְּרוֹ לְמָחָר."
מָה טַעְמָא?
(תְּהִלִּים פא,ה) "כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא,
מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב."
אִם אֵינוֹ חֹק לְיִשְׂרָאֵל,
כְּבָיְכוֹל אֵינוֹ מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב.
רַבִּי קַרְסְפָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
לְשֶׁעָבַר, (וַיִּקְרָא כג,) "אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יי",
מִכָּן וְאֵילָךְ, "אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם".
אָמַר רַבִּי אִילָא:
אִם קְרִיתֶם אַתֶּם, הֵם מוֹעֲדַי,
וְאִם לָאו, אֵינָן מוֹעֲדַי.
אָמַר רַבִּי סִימוֹן:
כְּתִיב:
(תְּהִלִּים מ,ו) "רַבּוֹת עָשִׂיתָ אַתָּה,
יי אֱלֹהַי, נִפְלְאֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבֹתֶיךָ אֵלֵינוּ."
לְשֶׁעָבַר, "רַבּוֹת עָשִׂיתָ",
מִכָּן וְהֵילָךְ, "נִפְלְאֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבֹתֶיךָ אֵלֵינוּ".
אָמַר רַבִּי לֵוִי:
לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ אוֹרוֹלוֹגִין,
כֵּיוָן שֶׁעָמַד בְּנוֹ, מִסְרָהּ לוֹ.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בַּר חֲנִינָה:
לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ שׁוֹמְרָה,
כֵּיוָן שֶׁעָמַד בְּנוֹ, מִסְרָהּ לוֹ.
אָמַר רַב אַחָא:
לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ טַבַּעַת,
כֵּיוָן שֶׁעָמַד בְּנוֹ, מִסְרָהּ לוֹ.
אָמַר רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא:
לְנַגָּר שֶׁהָיוּ לוֹ כְּלֵי נַגָּרוּת,
כֵּיוָן שֶׁעָמַד בְּנוֹ, מִסְרָן לוֹ.
אָמַר רַבִּי יִצְחָק:
לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ אוֹצָרוֹת,
כֵּיוָן שֶׁעָמַד בְּנוֹ, מִסְרָם לוֹ.
וְרַבָּנִין אָמְרִי:
לְרוֹפֵא שֶׁהָיָה לוֹ נַרְתֵּק שֶׁלִּרְפוּאוֹת,
כֵּיוָן שֶׁעָמַד בְּנוֹ, מִסְרוֹ לוֹ.

"וּבְרֹאשׁ הַשָּׁנָה,
כָּל בָּאֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִין לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן."
רַב אַחָא אָמַר:
כְּהָדֵן הֵירִין. <מקום הררי שבו עוברים החיילים אחד אחד>
וְרַבָּנִין אָמְרִין:
כְּהָדָא בֵּינוּמִין.

מָה טַעְמָא?
(תהלים לג,טו) ״הַיֹּצֵר יַחַד לִבָּם,
הַמֵּבִין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם״.
אָמַר רַבִּי לֵוִי:
״הַיֹּצֵר יַחַד לִבָּם״ כְּבָר הֵבִין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם.
אָמַר רַבִּי לְעָזָר:
בַּנּהַג שֶׁבָּעוֹלָם,
מַה נוֹתֵן לַיּוֹצֵר הַזֶּה?
לַעֲשׂוֹת מֵאָה קַנְקַנִּין, אוֹ לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶן?
לֹא לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶן?
אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה:
יוֹצְרָן רוֹצֶה שֶׁיְּהֵא לִבָּן יָחִיד אֲלָיו.
אָמַר רַבִּי אַבּוּן:
מִי שֶׁהוּא יָחִיד בְּעוֹלָמוֹ
כְּבָר הֵבִין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶן.

״וּבֶחָג נְדוֹנִין עַל הַמַּיִם.״
מַתְנִיתָא דְּרַבִּי עֲקִיבָה,
דְּרַבִּי עֲקִיבָה אָמַר:
נִסּוּךְ הַמַּיִם הֲבַר תּוֹרָה.
בַּשֵּׁנִי, (בְּמִדְבַּר כט,יט) ״וְנִסְכֵּיהֶם״,
בַּשִּׁשִּׁי, (בְּמִדְבַּר כט,לא) ״וְנִסְכֶּיהָ״,
בַּשְּׁבִיעִי (בְּמִדְבַּר כט,לג) ״כְּמִשְׁפָּטָם:
מֵ״ם יו״ד מֵ״ם, מַיִם.
אָמְרָה הַתּוֹרָה:
הָבֵא שְׁעוֹרִין בִּכּוּרִין בַּפֶּסַח,
שֶׁתִּתְבָּרֵךְ לְפָנֶיךָ הַתְּבוּאָה;
הָבֵא חִטִּין בִּכּוּרִין בָּעֲצֶרֶת,
שֶׁיִּתְבָּרְכוּ לְפָנֶיךָ פֵּרוֹת הָאִילָן.
אֱמֹר מֵעַתָּה,
נִסּוּךְ הַמַּיִם בֶּחָג שֶׁיִּתְבָּרְכוּ לְפָנֶיךָ הַמַּיִם.

תָּנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי:
הָרֵי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁרִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה,
וְנִגְזְרוּ לָהֶם גְּשָׁמִים מְרֻבִּין,
וּבַסּוֹף חָטְאוּ,
לִפְחוֹת מִהֶן אֵי אֶפְשָׁר, שֶׁכְּבָר נִגְזְרָה גְּזֵרָה.
מַה הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה?
מְפַזְּרָן לַיָּמִים וְלַמִּדְבָּרוֹת וְלַנְּהָרוֹת,
כְּדֵי שֶׁלֹּא תֵהָנֶה הָאָרֶץ מֵהֶן.
מָה טַעְמָא? [667]
(אִיּוֹב לח,כו) ״לְהַמְטִיר עַל אֶרֶץ לֹא אִישׁ,
מִדְבָּר לֹא אָדָם בּוֹ״.
הָרֵי שֶׁלֹּא הָיוּ יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁרִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה,
וְנִגְזְרוּ לָהֶן גְּשָׁמִים מְעוּטִין,

וּבַסּוֹף עָשׂוּ תְּשׁוּבָה,
לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶן, אֵי אֶפְשָׁר,
שֶׁכְּבָר נִגְזְרָה גְּזֵרָה.
מַה הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לָהֶן?
מוֹרִידָן כִּדֵי הָאָרֶץ,
וּמֵשִׁיב עִמָּהֶן טְלָלִים וְרוּחוֹת,
כִּדֵי שֶׁתִּהֶנֶה הָאָרֶץ מְהֶנֶת.
מָה טַעְמָא?
(תְּהִלִּים סה,יא) "תְּלָמֶיהָ רַוֵּה, נַחֵת גְּדוּדֶיהָ,
בִּרְבִיבִים תְּמֹגְגֶנָּה, צִמְחָהּ תְּבָרֵךְ".
(אִיּוֹב כד,יט) "צִיָּה גַּם חֹם יִגְזְלוּ מֵימֵי שֶׁלֶג,
שְׁאוֹל חָטָאוּ".
עֲוֹנוֹת שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל בַּקַּיִץ
גָּזְלוּ מֶהֶן מֵימֵי הַשֶּׁלֶג.
כְּתִיב:
(דִּבְרֵי יא,יב) "תָּמִיד עֵינֵי יי אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה".
כָּהֲנָא אָמַר:
"מרשית" כְּתִיב.
"וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה", מַדָּוֶה לָהּ בִּרְאשָׁהּ,
וְיָהֵב לַהּ אַחֲרִית טָבָא בְּסֵיפָא.

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה א,ג-ד]
הֲלָכָה ד

עַל שִׁשָּׁה חֲדָשִׁים הַשְּׁלוּחִין יוֹצְאִין:
עַל נִיסָן, מִפְּנֵי הַפֶּסַח;
וְעַל אָב, מִפְּנֵי הַתַּעֲנִית;
וְעַל אֱלוּל, מִפְּנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה;
וְעַל תִּשְׁרִי, מִפְּנֵי תַקָּנַת הַמּוֹעֲדוֹת;
וְעַל כִּסְלֵו, מִפְּנֵי חֲנֻכָּה;
עַל אֲדָר, מִפְּנֵי הַפּוּרִים.
וּכְשֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם,
יוֹצְאִין אַף עַל אִיָּר, מִפְּנֵי פֶּסַח קָטָן.

עַל שְׁנֵי חֲדָשִׁים מְחַלְּלִין אֶת הַשַּׁבָּת:
עַל נִיסָן וְעַל תִּשְׁרִי,
שֶׁבָּהֶן הַשְּׁלוּחִין יוֹצְאִין לִסּוּרְיָא,
וּבָהֶן הָיוּ מְתַקְּנִין אֶת הַמּוֹעֲדוֹת;
וּכְשֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם,
מְחַלְּלִין אַף עַל כֻּלָּן,
מִפְּנֵי תַקָּנַת הַקָּרְבָּן.

[תלמוד]

וְיֵצְאוּ אַף עַל הָעֲצֶרֶת!

עֲצֶרֶת חֲתוּכָה הִיא.
אַשְׁכַּחְתְּ אָמַר
פְּעָמִים חֲמִשָּׁה, פְּעָמִים שִׁשָּׁה, פְּעָמִים שִׁבְעָה.
שְׁלֹמִים חֲמִשָּׁה, כְּסִדְרָן שִׁשָּׁה, חֲסֵרִין שִׁבְעָה.

לֹא כְבָר יָצְאוּ בָּאֱוֶלוּל?
אֶלָּא בִּגְזִין מוֹדָעָא דְּאִתְקָדַשׁ יַרְחָא.
אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי:
אֲנָה עָרֵב לְאֵלַיִן דְּאָזְלִין לְנִימוֹרִין,
דְּלֵית חַד מִנְּהוֹן מָיֵית מִי אָזֵל. <כשהוא הולך>
תַּמָּן, חָשִׁין לְצוֹמָא רַבָּה תְּרֵין יוֹמִין.
אָמַר לוֹן רַב חִסְדָּא:
לָמָּה אַתֶּם מַכְנִיסִין עַצְמְכֶם לַמִּסְפָּק הַזֶּה?
חֲזָקָה שֶׁאֵין בֵּית דִּין מִתְעַצְּלִין בּוֹ.
אֲבוּי דְּרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק
חָשׁ עַל גַּרְמֵיהּ וְצָם תְּרֵין יוֹמִין.
אִפְסַק כְּרוּכֵיהּ וְדָמַךְ. <נבקעו מעיו ומת>

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה א,ה]
הֲלָכָה ה

בֵּין שֶׁנִּרְאָה בַּעֲלִיל וּבֵין שֶׁלֹּא נִרְאָה בַּעֲלִיל,
מְחַלְּלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת.
רְבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר:
אִם נִרְאָה בַּעֲלִיל,
אֵין מְחַלְּלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת.

[תלמוד]

מָהוּ "בַּעֲלִיל"?
מְפֹרָשׁ.
כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר:
(תְּהִלִּים יב,ז) "כֶּסֶף צָרוּף בַּעֲלִיל לָאָרֶץ,
מְזֻקָּק שִׁבְעָתָיִם".

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה א,ו]
הֲלָכָה ו

מַעֲשֶׂה שֶׁעָבְרוּ יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים זוֹג,
וְעִכְּבָן רְבִּי עֲקִיבָה בְלוּד.
שָׁלַח לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל:
אִם מְעַכֵּב אַתָּה אֶת הָרַבִּים,
נְמְצֵאתָ מְכַשְׁלָן לֶעָתִיד לָבוֹא.

[תלמוד]

״מַעֲשֶׂה שֶׁעָבְרוּ יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים זוֹג,
וְעִכְּבָן רַבִּי עֲקִיבָה בִּלּוֹד״,
מִפְּנֵי שֶׁהֵן אַרְבָּעִים זוֹג,
אֲבָל אִם הָיָה זוֹג אֶחָד, לֹא הָיָה מְעַכְּבוֹ.

״שְׁלַח לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל:
אִם מְעַכֵּב אַתָּה אֶת הָרַבִּים,
נִמְצֵאתָ מְכַשְׁלָן לֶעָתִיד לָבוֹא״,
לֹא נִמְצֵאתָ מְעַכֵּב אֶת הָרַבִּים מִלַּעֲשׂוֹת דָּבָר מִצְוָה?
וְכָל הַמְעַכֵּב אֶת הָרַבִּים מִלַּעֲשׂוֹת דָּבָר מִצְוָה,
צָרִיךְ נִדּוּי!
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה הַנַּחְתּוֹם:
חַס וְשָׁלוֹם, לֹא נִתְנַדָּה רַבִּי עֲקִיבָה,
אֶלָּא רֹאשׁ גֶּזֶר הָיָה, <ראש העיר גזר>
וְשָׁלַח רַבָּן גַּמְלִיאֵל, וְהֶעֱבִירוֹ מֵרָאשׁוּתוֹ.

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה א,ז 1]
הֲלָכָה ז

אָב וּבְנוֹ שֶׁרָאוּ אֶת הַחֹדֶשׁ, יֵלְכוּ;
לֹא שֶׁמִּצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה,
אֶלָּא שֶׁמֹּא יִפָּסֵל אֶחָד מֵהֶן,
יִצְטָרֵף הַשֵּׁנִי עִם אַחֵר.
רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר:
אָב וּבְנוֹ, וְכָל הַקְּרוֹבִים,
כְּשֵׁרִין לְעֵדוּת הַחֹדֶשׁ.

[תלמוד]

תַּנְיָא רִבִּי שִׁמְעוֹן, כְּתִחִלָּתָהּ:
(שמות יב,א-ב) ״וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן,
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר:
הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים״.

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה א,ז 2]
הֲלָכָה ח

אָמַר רִבִּי יוֹסֵה:
מַעֲשֶׂה בְּטוֹבְיָה הָרוֹפֵא,
שֶׁרָאָה אֶת הַחֹדֶשׁ בִּירוּשָׁלַיִם,
הוּא וּבְנוֹ וְעַבְדּוֹ הַמְשֻׁחְרָר,
וְקִבְּלוּ הַכֹּהֲנִים אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ,
וּפָסְלוּ אֶת עַבְדּוֹ.
וּכְשֶׁבָּאוּ לְבֵית דִּין,

קִבְּלוּ אוֹתוֹ וְאֶת עַבְדּוֹ וּפָסְלוּ אֶת בְּנוֹ.

[תלמוד]

״קִבְּלוּ הַכֹּהֲנִים אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ,
וּפָסְלוּ אֶת עַבְדּוֹ״,
מִשֵּׁם פְּסוּל.
״וּכְשֶׁבָּאוּ לְבֵית דִּין,
קִבְּלוּ אוֹתוֹ וְאֶת עַבְדּוֹ,
וּפָסְלוּ אֶת בְּנוֹ״,
מִשֵּׁם קָרוֹב.

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה א,ח]
הֲלָכָה ט

אֵלּוּ הֵן הַפְּסוּלִין:
הַמְשַׁחֵק בַּקֻּבְיָא,
וְהַמַּלְוֶה בָּרִבִּית,
וּמַפְרִיחֵי יוֹנִים,
וְסוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית,
וַעֲבָדִים.
זֶה הַכְּלָל:
כָּל עֵדוּת שֶׁאֵין הָאִשָּׁה כְּשֵׁרָה לָהּ,
אַף הֵן אֵינָן כְּשֵׁרִין.

[תלמוד]

״אֵלּוּ הֵן הַפְּסוּלִין:
הַמְשַׁחֵק בַּקֻּבְיָא״,
זֶה הַמְשַׁחֵק בְּפִסְיְפָסִין. <אבנים קטנות>
אֶחָד הַמְשַׁחֵק בְּפִסְיְפָסִין,
וְאֶחָד הַמְשַׁחֵק בְּקַלְפֵּי אֱגוֹזִים וְרִמּוֹנִים.
מֵאֵימָתַי מְקַבְּלִין אוֹתוֹ?
מִשֶּׁיִּשְׁבֹּר אֶת פְּסִיפָסָיו, וְיִבָּדֵק,
וְיַחְזֹר בּוֹ חֲזָרָה גְּמוּרָה.

״מַלְוֶה בְּרִבִּית״,
זֶה שֶׁהוּא מַלְוֶה בְּרִבִּית.
מֵאֵימָתַי מְקַבְּלִין אוֹתָם?
מִשֶּׁיְּקָרַע אֶת שְׁטָרוֹתָיו, וְיִבָּדֵק,
וְיַחְזֹר חֲזָרָה גְּמוּרָה.

״מַפְרִיחֵי יוֹנִים״,
זֶה שֶׁהוּא מְמָרֶה יוֹנִים. <מזרזם לטוס מהר>
אֶחָד מְמָרֶה יוֹנִים,

וְאֶחָד מִמָּרֵה שְׂאָר בְּהֵמָה, חַיָּה וָעוֹף.
מַאיְמָתַי מְקַבְּלִין אוֹתוֹ?
מִשֶּׁיִּשְׁבֹּר אֶת פְּגִימָיו, וְיִבָּדֵק, <מדפי היונים>
וַיַּחְזֹר בּוֹ חֲזָרָה גְּמוּרָה.

״סוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית״,
זֶה תָּגוֹר שְׁבִיעִית.
אֵי זֶהוּ סוֹחֵר שְׁבִיעִית?
זֶה שֶׁהוּא יוֹשֵׁב וּבָטֵל כָּל שְׁנֵי שָׁבוּעַ;
כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעָה שְׁבִיעִית,
הִתְחִיל מַפְשִׁיט אֶת יָדָיו,
וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בִּפְרוֹת עֲבֵרָה.
מֵאֵימָתַי מְקַבְּלִין אוֹתוֹ? [668]
מִשֶּׁתַּגִּיעַ שְׁבִיעִית אַחֶרֶת וְיִבָּדֵק,
וַיַּחְזֹר בּוֹ חֲזָרָה גְּמוּרָה.
תְּנֵי:
רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר:
שְׁתֵּי שְׁבִיעִיּוֹת.
תְּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי נְחֶמְיָה:
חֲזִירַת מָמוֹן, לֹא חֲזִירַת דְּבָרִים, וְיֹאמַר:
״הָא לָכֶם מָאתַיִם זוּז, וְחַלְּקוּם לָעֲנִיִּים,
מַה שֶּׁנִּשְׁתַּכַּרְתִּי מִפְּרוֹת עֲבֵרָה.״

״הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶן:
הָרוֹעִים וְהַחַמְסָנִים וְהַגַּזְלָנִים,
וְכָל הַחֲשׁוּדִין עַל הַמָּמוֹן,
עֲדוּתָן בְּטֵלָה.״
אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ:
וּבִלְבַד בָּרוֹעִים בְּהֵמָה דַּקָּה.
אָמַר רַבִּי חוּנָה:
מַן תַּנָּא ״מַפְרִיחֵי יוֹנִים״?
רַבִּי לְיֵעֶזֶר, דְּתַנִּינַן תַּמָּן:
שְׁנַיִם בְּשֵׁם רַבִּי לְיֵעֶזֶר:
״יוֹצְאָה הִיא אִשָּׁה בְּעִיר שֶׁלְּזָהָב.
וּמַפְרִיחֵי יוֹנִים פְּסוּלִין מִן הָעֲדוּת.״
אָמַר רַבִּי מָנָא קֳמֵי רַבִּי יוֹסֵה:
עוֹד הָדָא דְּסַנְהֶדְרִין כְּרַבִּי לְיֵעֶזֶר?
אָמַר לֵיהּ:
דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא הָכָא.
מָהוּ ״דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא הָכָא״?
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
יוֹדְעִין הָיוּ שֶׁהוּא פָסוּל מֵעֲדוּת מָמוֹן;
מַה בָּא לְהָעִיד?
כַּשֵּׁם שֶׁהוּא פָסוּל מֵעֲדוּת מָמוֹן,
כָּךְ הוּא פָסוּל מֵעֲדוּת נְפָשׁוֹת.

וְעֵדֵי הַחֹדֶשׁ כְּעֵדֵי נִפָּשׁוֹת אִנּוּן.
וְהָא תְּנִינַן:
״זֶה הַכְּלָל:
כָּל עֵדוּת שֶׁאֵין הָאִשָּׁה כְּשֵׁרָה לָהּ,
אַף הֵן אֵינָן כְּשֵׁרִין לָהּ״!
מַן תְּנֵיתַהּ? רַבָּנִין.
רַבָּנִין כְּרַבִּי לִיעֶזֶר?
מוֹדַיי לֵיהּ וּפְלִיגִין עֲלוֹי.
רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי חוּנָה:
כֻּלָּהּ דִּרְבִּי לִיעֶזֶר.
וְאָתְיָן אִלֵּין פְּלוּגְוָתָהּ כְּאִלֵּין פְּלוּגְוָתָהּ,
דְּתָנֵי:
עַד זוֹמֵם פָּסוּל בְּכָל עֵדוּת שֶׁבַּתּוֹרָה.
דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
אֵימָתַי?
בִּזְמַן שֶׁנִּמְצָא זוֹמֵם בְּעֵדוּת נְפָשׁוֹת,
אֲבָל אִם נִמְצָא זוֹמֵם בְּעֵדוּת מָמוֹן,
עַל הַמָּמוֹן נֶחְשַׁד, וּמִמָּמוֹן נִפְסַל
וְאָתְיָא דִּרְבִּי יוֹסֵה כִּרְבָּנִין,
וּדְרַבִּי מֵאִיר כִּרְבִּי אֱלִיעֶזֶר.

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה א,ט]
הֲלָכָה י

מִי שֶׁרָאָה אֶת הַחֹדֶשׁ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַלֵּךְ,
מוֹלִיכִין אוֹתוֹ עַל הַחֲמוֹר,
אֲפִלּוּ בַמִּטָּה;
אִם צוֹדֶה לָהֶן, לוֹקְחִין בְּיָדָן מַקָּלוֹת;
וְאִם הָיְתָה דֶּרֶךְ רְחוֹקָה,
לוֹקְחִין בְּיָדָן מְזוֹנוֹת.
שֶׁעַל מַהֲלַךְ לַיְלָה וָיוֹם,
מְחַלְּלִין אֶת הַשַּׁבָּת וְיוֹצְאִין לְעֵדוּת הַחֹדֶשׁ,
שֶׁנֶּאֱמַר: (ויקרא כג,ד)
״אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יי, מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ,
אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם״.

[תלמוד]

אָמַר רַבִּי יִצְחָק:
דִּבְּרָה הַתּוֹרָה בִּכְלָל לָשׁוֹן:
(בְּרֵאשִׁית כד,כא) ״וְהָאִישׁ מִשְׁתָּאֵה לָהּ״,
כָּל גֶּבֶר שֶׁהוּא מַחְזִיק סָאתַיִם. <חבית ליין או שמן>
אִם צוֹדֶה לָהֶם, לוֹקְחִין בְּיָדָן מַקָּלוֹת.

״כּוּלּוֹ כְּשֵׁם שֶׁמְּחַלְּלִין אֶת הַשַּׁבָּת לְהָעִיד עֲלֵיהֶן,
כָּךְ מְחַלְּלִין אֶת הַשַּׁבָּת עֲלֵיהֶן לְהוֹדִיעַ שֶׁנִּתְקַיְּמוּ?
תִּלְמֹד לוֹמַר:
(ויקרא כג,ד) ״אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ״,
עַל קְרִיאָתָן אַתְּ מְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת,
אֵין אַתְּ מְחַלֵּל הַשַּׁבָּת לְהוֹדִיעַ שֶׁנִּתְקַיְּמוּ.״

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בָּעֵי:
קְצִירַת הָעֹמֶר,
מָהוּ שֶׁתִּדְחֶה אֶת הַשַּׁבָּת בַּיּוֹם?
הֲתִיב רַבִּי אַבַּיֵּי:
וְהָא תְּנַיְנַן:
מִצְוָתוֹ לִקְצֹר בַּלַּיְלָה;
נִקְצַר בַּיּוֹם, כָּשֵׁר,
וְדוֹחָה הַשַּׁבָּת.
וְלָא קַבְּלַהּ.
אֲמַר רַבִּי אַחָא:
חֲזַר בֵּיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מִן הָדָא:
״כֵּינָן שֶׁחָשְׁכָה, אוֹמֵר לָהֶן:
בָּא הַשֶּׁמֶשׁ?
אוֹמְרִין: הֵין!
בָּא הַשֶּׁמֶשׁ?
אוֹמְרִין: הֵין!״
מָה אֲנַן קַיְמִין? <במה אנו עוסקים>
אִם לַלַּיְלָה, כְּבָר הוּא אָמוּר,
אֶלָּא אִם אֵינוֹ עִנְיָן לַלַּיְלָה,
תְּנֵהוּ עִנְיָן לַיּוֹם.
דָּבָר שֶׁהוּא דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת בַּיּוֹם,
מַכְשִׁירָיו, מָהוּ שֶׁיִּדְחוּ אֶת הַשַּׁבָּת בַּלַּיְלָה?
וְהָתְנַיְנַן:
״הֶעֱמִידוּ עוֹשֵׂי חֲבִתִּין לַעֲשׂוֹת חֲבִתָּן״.
תִּפָּתֵר בַּחֹל.
תְּנָא רַבִּי חִיָּה בַּר אַדָּא:
זֶה סֵדֶר תָּמִיד לַעֲבוֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ
בֵּין בַּחֹל וּבֵין בַּשַּׁבָּת.
וְהָתְנַיְנַן:
״קְצָרוּהוּ וּנְתָנוּהוּ בְקֻפּוֹת,
הֱבִיאוּהוּ לָעֲזָרָה,
וְהָיוּ מְהַבְהֲבִין אוֹתוֹ בָּאוּר,
כְּדֵי לְקַיֵּם בּוֹ מִצְוַת קָלִי.
דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.
רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר:
מִכֵּינָן שֶׁהִתְחִיל בַּמִּצְוָה,
אוֹמְרִים לוֹ ״מָרֵק!״
הֲתִיב רַבִּי יוּדָן קַפּוֹדְקָיָא קַמֵּי רַבִּי יוֹסֵה: <הקשה>
הָגַע עַצְמְךָ שֶׁבָּא מִן הָעֲלִיָּה; <תניח שהעומר מן התבואה שבעליה>

מִכֵּיוָן שֶׁלֹּא הִתְחִיל בַּמִּצְוָה,
אֵין אוֹמְרִין לוֹ ״מָרֵק!״
הֶחֱזִיר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר סוּסַי:
וְהָתְנִינַן:
״שֶׁעַל מַהֲלַךְ לַיְלָה וָיוֹם,
מְחַלְּלִין אֶת הַשַּׁבָּת וְיוֹצְאִין לְעֵדוּת הַחֹדֶשׁ״!
אָמַר לֵיהּ:
מִכֵּיוָן שֶׁהַיּוֹם צָרִיךְ לַלַּיְלָה, וְלַיְלָה צָרִיךְ לַיּוֹם,
כְּמִי שֶׁכֻּלּוֹ יוֹם.
אָמַר רַבִּי יוּדָה בֵּירַבִּי בוּן:
וְלֹא לְמַפְרֵעוֹ הוּא קָדוֹשׁ?
מִכֵּיוָן שֶׁהוּא קָדוֹשׁ לְמַפְרֵעוֹ,
הוּא יוֹם, הוּא לַיְלָה.

סוף פרק א